

בס"ד, י"ז טבת התשפ"ו

זבחים קי"ד – פסולים שראויים לאוהל מועד, ומחוסרי זמן שהקריבן בחוץ

שאלות:

1. ששי הקדיש קרבן עולה שלו לעבודה זרה והקריב אותו בבית אל, הוא חייב בגלל שחוטי חוץ?

פסולים שראויים לבוא לאוהל מועד

המשנה למדה על חלק מהפטורים משחוטי חוץ שהם נפטרים מהפסוק "וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֵבִיאוּ" (כמו למשל פרת חטאת שהיא לא ראויה לבוא אל הפתח), אבל חלק מהפטורים המשנה למדה מהחלק האחר של הפסוק "לְהִקְרִיב קִרְבָּן לַד' לְפָנָי מִשְׁכַּן ד", שהם לא ראויים להיקרב לפני הד' על המזבח, למרות שהם ראויים להגיע לפתח אוהל מועד (כמו למשל רובע ונרבע). הגמרא מבררת על כל הפטורים האלה למה הם יכולים וראויים להגיע לפתח אוהל מועד אבל מצד שני הם לא ראויים להיקרב לפני הד' על המזבח.

- פטור רובע ונרבע: הגמרא אומרת שרובע ונרבע (דבר ערוה) מוצאים אותם בבהמה שהוקדשה קודם ואחר כך נרבעה, וכיוון שהם כבר נראו לבוא לפתח אוהל מועד (טרם הפסול), הם לא ממועטים מ-וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד. איסור הרביעה חל על דבר מוקדש, אבל ההסבר הזה לא מתאים למוקצה ונעבד (כי בהמה שכבר הוקדשה ושייכת להקדש, אי אפשר להקצות אותה לעבודה זרה או לעבוד אותה עבודה זרה ולאסור אותה כי היא לא שלך).
- לכן הגמרא מסבירה במוקצה ונעבד (לעבודת כוכבים) שהם נפסלו בקדשים קלים לפי דעת ר' יוסי הגלילי שאומר: שקדשים קלים הם ממון בעלים, ולכן הפסול חל על דבר שלו גם לאחר ההקדשה. (הגמרא מביאה את המקור ללימוד של ר"י הגלילי מגוזל ונשבע לשקר)
- באתנן ומחיר, כלאים ויוצא דופן, הגמרא מסבירה שוב למה לא ניתן למצוא מציאות שהם יפסלו מ-וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֵבִיאוּ (כי אם הם כבר קדושים אז האתנן לא חל עליהם, ואם הם היו אתנן לפני שהקדישם, אז הם כבר לא היו ראויים לבוא אל פתח אוהל מועד והם נפסלו מהפסוק של פתח אוהל מועד).
- הפתרון האפשרי הוא שמדובר על עוברים במעי אימן קדשים, שהם ראויים לבוא לפתח אוהל מועד אם יקריבו את אימם ולכן לא נפסלים מהפסוק וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד, אבל הם עצמם הופכים להיות קדושים אוטומטית רק כשהם נולדים, בהווייתן, ואתנן הם יכולים להיות במעי אימן. לכן צריך לומר שהתנא של משנתנו סובר כמו הדעה שוולדות קדשים הופכים להיות קדושים רק בלידתן, ולכן הוא למד את הפסול של אתנן מהפסוק לְפָנָי מִשְׁכַּן ד'.
- הגמרא מסבירה למה היה צריך לומר את מחלוקת ר' שמעון וחכמים במשנה על משהו שיהיה ראוי רק לאחר זמן, האם הוא נחשב כעת ראוי או לא, בשלושה מקרים שונים:
 1. בעלי מומין עוברים: שהם מאוסים כשהם במומן, והיה ניתן לחשוב שבגלל זה חכמים פוטרים בחוץ כי הם לא מתקבלים באוהל מועד, אבל מודים לר' שמעון בתורים.

2. תורים שלא הגיע זמנן: שהם לא מאוסים, והיה ניתן לחשוב שבגלל זה ר' שמעון מחייב בלא תעשה, אבל בבעלי מומין (שהיו כשרים ונדחו). אולי הוא מודה לחכמים שלא עוברים עליהם.
3. אותו ואת בנו: לא דומה למקרים הקודמים כי הפסול הוא לא עצמי בגופו אלא פסולו בא מעלמא על ידי שמישהו שחט את אימו למשל, והיה ניתן לחשוב שבגלל זה חכמים מודים לר' שמעון שעוברים עליו, לכן היה צריך לפרט את כולם.
2. שמעיה הקדיש עגל בן שבעה ימים לעולה והקריב אותו בתל אביב, הוא חייב כרת?

מחוסר זמן שהקריבו בחוץ

הגמרא דנה במקור לשיטת ר' שמעון שכל שהוא ראוי לבוא לאחר זמן – הרי זה בלא תעשה אם הוקרב בחוץ.

- ר' אילעא בשם ריש לקיש: אומר שהוא דורש מהפסוק "לא תעשון ככל אשר אנחנו עשים פה היום איש כל הישר בעיניו". שמשה אמר לישראל לפני שנכנסו לארץ: לא תעשו כמו שאנו עושים פה היום ומקריבים הכל במשכן. אלא בתחילת הכניסה לארץ בגלגל (ב-14 שנה של כיבוש וחלוקה) תקריבו רק "איש כל הישר בעיניו" (רק נדרים ונדבות, אבל לא חובות). והמשך הפסוק הוא "כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה". כלומר כשתגיעו אל המנוחה (שילה) אז כבר תוכלו להקריב חובות במשכן. ויוצא מכאן שחובות שהיו צריכים להקריב בגלגל הם מחוסרי זמן כשיגיעו לשילה, וכתוב 'לא תעשון' – כלומר יש איסור לא תעשה על הקרבתם (בין בבמת ציבור בין בבמת יחיד כמו בגלגל). מכאן ההוכחה של ר' שמעון שמחוסר זמן בחוץ הוא באיסור לא תעשה.
- ר' ירמיה שואל את ר' זירא: אם ככה, למה לא לוקים על שחיתת מחוסר זמן בפנים? הרי הגמרא בחולין לומדת שהפסולים שבשור ושה יש להם איסור לאו, שכתוב "ושור ושה שרוע וקלוט... ולנדר לא ירצה" ושואלת למה לא לוקים על הלאו הזה של מחוסר זמן בנוסף ללאו של אותו ואת בנו למי שמקריב אותו בעזרה? הגמרא מתרצת שם שהלאו הזה הוא לאו שניתק לעשה כי יש לו תיקון מיום השמיני והלאה ירצה, ולכן לא לוקים.
- ר' ירמיה שואל לדעת ר' שמעון שיש לאו נפרד ("לא תעשון") – למה הוא לא ילקה עליו חוץ מלאו של אותו ואת בנו? ר' זירא עונה שבאמת לדעת ר' שמעון הוא ילקה גם על הלאו הזה, והגמרא בחולין היא כדעת חכמים.
- רב נחמן בר יצחק מתרץ: שהלאו המיוחד שדורש ר' שמעון נאמר רק על התקופה של הגלגל שנחשבת לעומת שילה כאילו אין משכן, והלא תעשה מכאן רק להקרבה בחוץ של מחוסר זמן, והגמרא בחולין דיברה על הקרבה בפנים ששם ר' שמעון מודה שאין לא תעשה מיוחד.
- רבה מביא מקור אחר לדעת ר' שמעון מברייתא שבה הוא לומד איסור לא תעשה למי שזובח פסח בבמת יחיד בשעת איסור הבמות, מהפסוק "לא תוכל לזבח את הפסח באחד שעריך". הוא לומד שמדובר בזמן איסור הבמות כי הפסוק אומר באחד שעריך – הכוונה כשכל ישראל נכנסים בשער אחד (בית המקדש קיים). רבה מברר אם מדובר אחרי חצות אז הוא חייב גם כרת, לכן מדובר לפני חצות (שהוא מחוסר זמן).

- הגמרא דוחה את המקור של רבה ואומרת שאולי מדובר אחרי חצות כשהבמות מותרות אבל יש גם במת ציבור, כמו בנוב וגבעון, וחובות כמו הפסח אסור להקריב בבמת יחיד – וזה לא תעשה שלא קשור למחוסר זמן. ומה שאמר ר' שמעון בברייתא וקרא לזה איסור הבמות – הכוונה שזה איסור לפסח שהוא חובה אבל זה מותר לשלמים – כמו פסח שלא בזמנו.

3. זאב הזב הקריב קרבן חטאת שלו בעפולה לפני שהוא נטהר, הוא חייב כרת?

מחוסרי זמן בבעלים

המשנה אמרה: "איזהו מחוסר זמן בבעליו? הזב והזבה והיולדת והמצורע, שהקריבו חטאתם ואשמם בחוץ – פטורין (כי עוד לא הגיע זמנם להקריב אותם). עולותיהן ושלמיהן בחוץ – חייבין" (כי קורבנות כאלה אפשר להביא כנדבה באופן עקרוני).

- הגמרא שואלת: הרי זב, זבה ויולדת אין להם קורבן אשם בכלל? זעירי עונה שצריך למנות איתם ביחד במשנה גם את המצורע (שיש לו אשם). הגמרא אומרת שאת הדעה של זעירי תנאים קבעו במשנה וככה היא הגרסה גם אצלנו.

הגמרא שואלת: הרי הם לא חייבים גם שלמים? רב ששת אומר שצריך להוסיף במשנה גם נזיר (שחייב שלמים).

הגמרא אומרת שאת התוספת של רב ששת לא קבעו תנאים במשנה (רש"י אומר שאת התוספת של רב ששת אנחנו מוסיפים בגמרא כאילו זה חסר במשנה – חסורי מחסרא).

- ר' חלקיה (דבי רב טובי) אומר: שהמשנה אמרה שהם פטורים על אשם מחוסר זמן ששחטו בחוץ, זה רק לשמו. אבל אם הוא שחט שלא לשמו בחוץ – הוא חייב (כי הוא ראוי ליקרב שלא לשמו בפנים).

- הגמרא מקשה: למה הוא לא חייב לשמו? הרי הוא יכול לעקור את שמו ולשוחטו שלא לשמו? הגמרא מתרצת: הוא צריך עקירה (כוונה מפורשת), וכל עוד לא נעקרה ממנו כוונת אשם, הוא לא נחשב ראוי לשלא לשמו.

- רב הונא מקשה: האם יש קרבן שאינו כשר לשמו (כמו אשם מחוסר זמן) וכשר שלא לשמו?

הגמרא משיבה: לכאורה כן, הרי פסח בשאר ימות השנה הוא לא כשר לשמו וכשר שלא לשמו בתור שלמים.

אבל הגמרא דוחה את הדוגמה של פסח, כי פסח לא נחשב שלא לשמו כשלמים, אלא הוא נחשב שלמים ממש בשאר ימות השנה.

והגמרא תמשיך לדון בנושא הזה בדף הבא.